

slovensko duhovščino sploh, in posebno njene zastopnike tu v zlati Pragi! Živili! (Splošno naudušenje in gromoviti klici: Živili!)

In to res moramo reči na čast naši duhovščini, da se je razmerno mnogoštevilno udeležila našega potovanja v Prago. Vsi smo presrečni, prezadovoljni skupaj bivali v tako lepi ljubezni, da se bomo teh dni skupnega bivanja sladko spominjali do smrti.

V imenu praškega „Sokola“ je uzdignil čašo dr. Hrdlička govoreč:

Dragi bratje!

V imenu praškega „Sokola“ dvigam čašo na zdravje dragih in zvestih Sokolov jugoslovanskih, kateri so prileteli na obrežje Vel-tave srebropene, da bi sprejeli zopetno naše zatrjevanje, da je neizpremenljiva in nevenljiva naša ljubezen do milih bratov. Prileteli ste, vrli Sokoli, iz gorkih krajev, da sprejmete naše uverilo, da pazno zasledujemo vsak polet, kateri storite v narodni borbi za svoja sveta prava. Ideja sokolska, pri nas se porodivša, ukoreninila se je tudi pri vas, in s tem se je utrdila tem bolj vez, ki nas veže na veke. Sokolstvo vaše ima častno nalogo, širiti med narodom narodno zavest, narodni ponos in pravo ljubezen do domovine. S požrtvovalnostjo, ustrajnostjo in jakostjo bomo dosegli svoje namene. Prepričan sem, da se to zgodi, in zato vam kličem sokolski: Na zdar! (Gromoviti klici: „Na zdar!“ „Živili!“)

Našim dragim bratom Hrvatom je na to nazdravil gospod ravnatelj Fran Bradaška z naslednjimi besedami, v katerih je risal bratovsko vez, ki nas že od nekdanj ž njimi veže in ki je utrjena v zgodovini. Govornik je tedaj govoril:

Veledenjena gospoda!

Dovolite mi, da vam najprvo nekaj navedem iz svojega življenja. Rojenjá sem Slovenec. Dovršivši na Dunaji svoje nauke, zaprosil sem uplívnega moža pri vladi, ki mi je sicer bil prijazen in me je podpiral, naj bi me blagovoljno namestil na Kranjskem, kjer bi želel posebno svojemu narodu služiti in koristiti; toda on me je zavrnil: Dam vas, kamor hočete, ali v Sibinj ali v Košice ali pa v Črnovice, v Ljubljano pa nikakor ne, ker je

naše načelo, nedajati ljudi v domačo deželo. Ne hoteč oditi tako daleč od domovine, obrnil sem se potem do gospoda, ki je tedaj imel na Hrvaškem važno besedo v šolskih zadevah in me je poznaval še iz gimnazija v Ljubljani, ter ga zaprosil službe. Res jo dobim in postanem namestni, potem pravi učitelj, profesor in naposled gimnazijski ravnatelj. Uredim si svoj dom, in Hrvaško mi je postalo druga mila domovina. To omenjam le zato, da dokažem, da imam neko pravico pozdraviti danes v tem veledenjenem društvu slovenske brate Hrvate.

Slovenec in Hrvat prava sta si brata, in že v začetku njihove zgodovine nahajamo ja v zvezi in skupnem boji proti silovitemu Franku. Žal, da sta omagala; toda

Hrvat le za nekaj časa, potem si je zopet priboril svobodo, Slovenec pa je ostal trajno v tujem jarmu. To ja je razdružilo. Ali kakor da bi nesreča bila sama hotela vsaj nekaj popraviti, kar je bila pokvarila, družila ja je v grozних bojih proti zverinskemu Turku in nekoliko tudi v kmečkem puntu; in ko so se začele verske zmešnjave, delovale so podobno na Slovence in Hrvate in podobno so končale tu in tam. Zavladašči v novem času absolutizem, združil je Slovence in Hrvate, a jedva obnovljena ustavnost žal z nova jih je ločila. Ali kar je Bog zvezal, tega ne more raztrgati nobena človeška sila, in tako se tudi Slovenec v najnovjšem času večkrat udeležuje važnih hrvaških slavnosti, Hrvat pa hiti k Slovencu, ako

ta kaj posebnega snuje. Zato so tudi Hrvati videč, da se Slovenci pripravljajo na pot v zlato Prago, da obišejo in pozdravijo svoje severne brate Čehe, a tudi da vsaj nekteri obišejo znameniti Velegrad, prihiteli in se pridružili Slovencem. Tako vleče Slovence k Hrvat, a Hrvate k Slovencu, ker sta si brata. Živili tedaj Hrvati! Živelo in cvelo pobratimstvo med Hrvati in Slovenci! (Jednoglasno gromovito klicanje: „Živila zloga!“ „Živelo naše bratovstvo!“ Slovenski pevci so spet zapeli pesem.)

V imenu češkega časnikarstva je nato govoril urednik „Pokroka“, gosp. Josip J. Toužimský. Gospod Toužimský je jako izobražen in jeden najinteligentnejših časnikarjev; sicer še mlad mož, ali je že prehodil razven

Gorenjec.

ostalnih zemelj ves balkanski poluotok, poznaje temeljito jugoslovanske razmere in je posebno več časa bival na Bolgarskem in Srbskem za zadnje vojske. Govori izvrstno srbski. Rekel je tedaj med ostalim:

Dragi prijatelji in bratje!

Prihod vaš v Prago ima svoj globoki pomen. Že od davna čutimo jedno in isto, posebno od tistega časa, ko smo začeli spoznavati, da smo Slovani. Jedna ljubezen nas živi in jedne barve imamo nad seboj — rdeča znači jednokrvnost bratovsko modra — sinje nad nami se razpenjajoče nebo, a bela — jasen cilj, do ktereга prihajamo in kateri dosežamo. Vaš prihod znači korak dalje, znači korak do zvršetka, a to je korak v zmyslu idej častitljivega starčka Matije Majarja, katerega slavimo. Velike so te ideje, katere je glasil in za katere je deloval, katerim je posvetil celo svoje življenje; krasne sanje mladih, delo moških let in trud do groba. To so vam ideje, v katerih je zabil samega sebe in katere so mu na uteho na njegova stara leta. On je bil mož po geslu velikega jednega Čeha, očeta Sokolstva, Jindřicha Fügnerja, ki ni poznal ne „dobička ne slave“. Majer po tem geslu živeč, ostal je med nami popolnoma nepoznan. Dragi gost naš je napil publicistiki kot velemoči. Ali kaj bi bilo časnikarstvo, ako bi ne imelo idej? Samo ž njimi je močno in samo potem je velemoč, kader se bojuje za ideje in služi idejam. Ideja je tista moč, katera tvori in se bori; ona je sila, katera velesile poraja. Ponosni moramo biti na to, da smo v službi idej! To je tolažba naša za boja in to je tudi poroštvo našega viteštva. In velike ideje Majarjeve: spoznavanje samega sebe, združenje, skupni napor, obramba narodnega življenja, napredek, samozavest in svoboda, to so tudi ideje naroda češkega in slovenskega. In tem idejam, idejam Majarjevim, bodi moja napitnica! Naj nas naudajejo in dovajajo do cilja ideje Majarjeve! (Jednoglasno odobravanje. Živili!)

Za Bradaškovo napitnico se je zahvalil v imenu Hrvatov gosp. Karlo Matica, kateket meščanske višje dekliske šole in prefekt v kr. pl. konviktu v Zagrebu. Dejal je v hrvaškem jeziku:

Velečastita gospoda!

Svečanost današnja svečanost je slovanska. Slovenecem smo se pridružili tudi mi Hrvati, da podelimo čast in slavo, katero so priredili bratje Čehi v zlati zibelki vsega Slovanstva. Pridružili smo se Slovenecem kot pridatek, ali tudi ta pridatek ni male znamenitosti. Teško bi bilo lepše in zornejše narisati zlogo med Hrvati in Slovenci, nego je to storil dični Slovenec, bivši ravnatelj velikega gimnazija zagrebškega, gospod Fran Bradaška. On je znan zgodovinar in umeje tudi z govorništvom svojim predočevati zgodovinski položaj obadveh narodov. Nisem vreden jaz, in ne vem, ali bi se kdo izmed nas upal izza njega opisavati zgodovinsko stanje naroda hrvaškega in slovenskega od leta 1848. sem. Kot uzoren učitelj znal je vselej suhe besede šolskih knjig lepo začiniti z zgodovinskimi dogodkami in jih prelivati v mlada naša srca, da zaneti ljubezen do domovine in roda svojega. Mi se veselimo, da je baš on nazdravil narodu hrvaškemu in posebe nam tukaj navzočnim Hrvatom. Mi se ponasamo z dičnim svojim ravnateljem in profesorjem

in se nadejamo, da se tudi njemu danes srce od veselja taja, ko vidi od navzočnih sedem Hrvatov pet svojih dijakov. Radost to mu čitamo na lici in vidimo jo v plemeniti njegovi duši. Usliši ga, dobri Bog, in daj, da narodu hrvaškemu in slovenskemu kedaj napoči oni srečni čas, ko si bodemo mogli zares podati bratovske roke, ko se bodemo smeli imenovati jedne brate, ko nas bode vezalo jedno srce, jedna duša in ogrevala jedna ljubezen. In če tudi ustanejo neprijatelji proti nam, ne bodemo se takrat bali nikogar. Deca smo jedne matere, moramo se zategadelj tudi kot bratje ljubiti in bratovske si podati roke, ker je premnogo vredna v zgodovini potrjena istina, katero hrvaški narod kratko izraža:

„Kad se bratska srca slože,
I olovo plivat može.“

(Gromoviti klici: „Živili Hrvati!“, „Živili Slovenci!“, „Živili Čehi!“ Slovenski pevci so spet zapeli pesem.)

Že prej smo omenili, da je bilo v našem društvu dokaj slovenskih dam. Seveda tako unetim domoljubkam, ki so tako krasno zastopale slovensko ženstvo, napil je g. V. Pitrdle blizu tako le:

Gospoda!

Napivalo se je že slovanski uzajemnosti in narodni zavednosti. Kaj pa je prva podstava obema? To je ljubezen do domovine in do svojega jezika. In kdo je prvi buditelj in pospešnik te ljubezni do rodnega jezika? To je žena — mati — katera to ljubezen že nežnemu detetu uceplja. Zato naj zakličem: Živile slovenske in hrvaške gospe! (Živile! Slava gospem slovenskim in hrvaškim!)

Naposled še poprime za besedo kapelnik narodnega gledališča g. Anger in napije slovenskim pevcem, ki so ves čas res izborno peli. Napil jim je tedaj:

Velecenjena gospoda!

Slavili smo bratovstvo, Slovanstvo, proslavljali smo buditelje narodov slovanskih, krasni spol, ki nas je blagovoli počastiti s svojo navzočnostjo in ljubeznjivostjo. Ali jaz obračam pozornost tudi na narodno pesem, iz katere nam govori srce naroda. Kakšno moč ima v obče pesem, ve vsakdo — njena moč je presilna. „Zpěvem k srdci, srdcem k vlasti“ (S pesmijo k srcu, a s srcem k domovini) — to je geslo „Hlahola“, to geslo je v pravem pomenu resnično. Narodne pesmi se prepevajo po vseh domovinah pri nas in pri vas. Slišali smo prekrasne, v srce segajoče pesmi vaše, katere nam je čitalniški zbor toli krasno pel. Hvala vam za to toplu! Napivam hrabrim pevcem Čitalnice gromoviti „Na zdar!“, „Živili!“ („Na zdar!“, Živili!“)

S tem je bil končan oficijalni del banketa, ki je trajal blizu tri ure. Vsem tem krasnim govorom — vseh vkup je bilo jedenajst — ni treba pojasnila; vsi nam pričajo o velikem pomenu našega shoda in kako lepa je bila slavnost, ki smo jo bili priredili svojemu rojaku, ne na tujem, ampak pri bratih Čehih. S to prelepo slavnostjo, na čast možu, ki je imel v svojem času največ zaslug za širjenje slovanske uzajemnosti, utrdila se je še trdnejše vez duševne uzajemnosti med Jugoslovani in Čehi. Bog daj, naj se ideja uzajemnosti širi in pridobi za se vse Slovane. Samo v uzajemnosti je naša moč. Naj živi torej slovanska uzajemnost!

V Narodnem gledališču.

V sredo, dne 19. avgusta.

Bilo je že proti večeru, še pred sedmo uro. Bil je zadnji čas, da zapustimo „Saski dvor“ in da krenemo v gledališče. Po Ferdinandovi cesti je bilo nenavadno polno naroda, človek tik človeka; vse je hitelo proti Veltavi, na katere obrežji se ponosno vzdiguje nad druga, sosedna poslopja, spomenik češke zavednosti, domoljubja in požrtvovalnosti, amanet tega naroda — češko narodno gledališče. Pred njim in okoli njega je stala brezštevna množica naroda, čakajoč Slovence in Hrvate, kateri so imeli ta večer priti v gledališče, kajti danes je bilo naznanjeno oficijalno na gledaliških listih, da bode danes o slavnostni razsvetljavi predstava „na počest hostí slovinských a chorvatských“. Prihajajoče Slovence in Hrvate, okrašene na prsih s slovenskimi trobojnicam, pozdravljaj je ves narod naudušeno, kliče jim: „Živili Slovenci in Hrvati!“ Dame pa so nas pozdravljale z robci. In to bratovsko ljubezen so nam kazali Čehi o vsakem koraku. Samo je bilo treba, da se je kje pokazal kak sopotnik naš, okrašen s slovensko trobojnico, in to je že bilo znamenje in povod oduševljenju. Kateri narod tako iskreno ljubi, je zlata vreden; zmožen je samo plemenitih teženj. Pri uhođu v gledališče nas je pričakoval predsednik Narodnega gledališča, gospod Em. vitez Skramlik, ravnatelj Šubert in upravitelj J. Fleischmann. Pozdravivši nas s presrčnimi besedami, a mi zahvalivši se za ta častni sprejem, odvedejo nas omenjena gospoda v notranje prostore. Gospoda Ivana Hribarja so povabili in uzeli s seboj v ravnateljsko ložo, mi pa smo poiskali svoje lože in sedala. Prekrasno gledališče je bilo ta večer vse slavnostno (električno) razsvetljeno. Gorele so vse luči in lučice, kar se dogaja le o imenitnih prilikah. Hiša je bila, kakor se pravi, vsa razprodana, da ni bilo moči več dobiti prostora. Naši kmetje so bili odpeljani na galerije, od koder so z najvišje višine mogli pregledati vse množstvo odličnega ljudstva in krasoto notranje gledališke oprave. Koj po sedmi uri je jela igrati godba pod izvrstnim kapelnikom g. M. Angerjem slavnostno overturo „Má vlast“ od slavnega skladatelja Antonina Dvořáka, katero so vsi Slovenci in Hrvati naudušeno pozdravili. Nato se je predstavljala „Paní mincmistrová“, zgodovinska izvorna veseloigra od Lad. Stroupežnickega. O igri naj samo kratko omenimo, da smo jo dobro umeli in da smo igralce in igralke z gromovitim ploskanjem hvalili in slavili. Zavesa pade. Nastane tišina kakor v cerkvi. Kapelnik da godcem takt, in ti zaigrajo „Naprej zastava Slave!“ Kakor na povelje kakega generala ustane vse občinstvo s svojih sedežev in začne klicati: „Na zdar!“, „Živili Slovenci in Hrvati!“, „Slava!“; in ko so se razlegali glasovi te ognjevite vseslovanske pesmi po gledališču, obsipale so nas češke dame z rožami in krasnimi šopki, katere so metale v prednje vrste parterja, da je bilo videti, kakor da bi belordeči golobčki letali po gledališču. Pesem se je morala trikrat ponavljati; občinstvo jo je zahtevalo; in ko je bila trikrat odigrana, še le takrat se je uselo. Po poleglem viharji radosti se je predstavljala jednoaktna izvorna veseloigra „Na veřejném životě“

(V javnem življenju) od dra. Karla Pippicha. — Naj še omenimo, da smo drugi dan videli v Narodnem gledališču veliki balet „Excelsior“, ki ga je zložil Luigi Manzotti, besede zanj napisal Jaroslav Vrchlický, a godbo sestavil Romuald Marencó. „Excelsior“ češkega Narodnega gledališča prekosi Nemce v Berlinu in na Dunaji. To mu priznajejo vsi veščaki.

Neke dogodbice vender ne bi rad zmolčal, ker jasno označuje bratovstvo češkega naroda. Ravno tisti večer, ko smo prišli gledat „Excelsiorja“, dobili so Slovenci ne ravno najboljše lože. Zapazivši to intendent gledališča, gosp. dr. Škarda, zapusti svojo ložo, odstopi jo in pokliče vanjo Slovence, kateri so to bratsko pozornost hvaležno sprejeli. Povsod so pazili na nas kot na svoje prave brate, to jim moramo pred celim svetom priznati. Bila je ravno, naj še to omenim, slavnostna predstava na čast rojstnega dne našega cesarja. Pri nas se je dalo povelje, da se smemo pokazati v gledališču le v črni obleki in z belim „hrvatom“. Zarad tega niso mogli nekateri v gledališče ta večer, a naši kmetje pa še celo niso mislili na take nepotrebe. Toda če ne morem v gledališče, pa se mu bodem vsaj od zunaj čudil, mislil si je naš kmet. Pride h gledališču, okrašen s trobojnico na prsih postavi se predenj, ogleduje si, in oči so mu imele mnogo tega videti, zdaj krasno kavarno „Slavijo“, ki je ravno nasproti Narodnemu gledališču; zdaj mu obvisi bistri pogled na šumeči Veltavi, kar mu, tako zamišljenemu opazovalcu in občudovalcu zlate matere Prage potiplje starček po ramenih, jako fino oblečen mož vprašaje ga v češkem jeziku: Ali nimate ustopnice? Ne, gospod, nimam svatovske obleke, da bi se jim smel pridružiti. Brat prime brata za roko, stisne mu v roko ustopnico in ga odpelje v svoj sedež na prvi galeriji, ki mu ga je toli veledušno odstopil.

* * *

Iz Narodnega gledališča smo spet šli v „Měšťansko besedo“. Prvo, kar so nas vprašali tu zbrani Čehi, bilo je, kako je bilo in ali smo bili zadovoljni. „Izvrstno, predivno,“ to je bil zmisel vseh odgovorov naših, in neskončno veselje se je Čehom razodevalo z lic, videč, da smo tudi vse razumeli. Še dolgo smo se o tem pogovarjali, in živa zabava se je spet pričela v našem društvu. Gospod Krtička je s svojim predivnim tenorjem očaral vse Jugoslovane. Pel je nekoliko slovanskih pesmi solo, a spremljal ga je na pijanu kapelnik Narodnega gledališča, nam že dobro znani gosp. Anger. Priljubljeni član Narodnega gledališča, slavni komik češki, gospod Mošna, tudi nam že znan iz gledališča, deklamoval je pesem: „V českých horách a lesích“. Dosti časa smo še bili zajedno z dragimi brati Čehi. Izvrstni pevci „Kytare“ so nas s svojimi pesmimi kar priklenili na stole, da se nismo mogli ločiti, dasi celo utrujeni, iz toli prijetnega društva. Slovenci so napili g. Ekertu kot svojemu dragemu bratu in požrtvovalnemu spremniku, a Čehi (g. Pitrdle) g. Ivanu Hribarju, okoli katerega so stopili pevci „Kytare“ in mu zapeli: „Dlouho bud' zdrav!“

V češkem muzeji.

V četrtek, dne 20. avgusta.

Kakor navadno vsak dan, zbrali smo se tudi danes že pred deveto uro dopoldne v „Měštanski besedi“, od koder smo se napotili po ulici Jungmannovi, Ovočni in po Prikopih v češki muzej. Vodil nas je spet g. Ekert.

Tega obiska smo se res vsi veselili; in kakor si razumen človek najboljšo stvar ohrani na zadnje, tako nam je tudi praški odbor celo ustregel, da nam je obisk češkega muzeja prihranil na zadnji dan našega oficijalnega bivanja v Pragi. Radovali smo se tedaj temu obisku ves čas, ker smo poleg znamenitosti, ki jih čuva češki muzej, imeli videti in počastiti njegovega skriptorja, ki je gotovo za Slovence najlepši zaklad v češkem muzeji. Počastiti smo imeli gospoda Jana V. Lega, kateri tukaj deluje za Čehe, pa tudi za Slovence. Ves neskončno vesel, da vidi tako rekoč v svoji hiši svoje drage Slovence, katerim posvečuje pol svojega življenja, pričakoval nas je že oberoč, pozdravil nas preiskreno in nas potem odvel v različne oddelke. Mnogo znamenitosti nam je imel pokazati; vseh seveda si zaradi kratkega časa nismo ni mogli ogledati. Človek bi moral po več dni v Pragi ostati, ako bi si hotel vsako reč vsaj površno ogledati, zato naj navedemo samo tiste znamenitosti, ki so posebno zanimale Jugoslovane.

Ogledujoč si najprvo spomenike literarne in kulturne, na pr. rokopis zelenogorski, kraljédvorski, Mater verborum itd., kazal nam je g. Jan V. Lego kemične poskuse, provedene po nalašč zato sestavljenem poverjeništvu, katero se je izjavilo, da je zapazilo nekoliko „korektur“ Hankovih, ali rokopis je spoznalo za pravi. Za tolmača sta nam bila Ekert in Lego; prvi nam je razlagal znamenitosti v češkem, drugi pa v slovenskem jeziku. Posebno nas je zanimal izvorni podpis Žižkov, Husov, iz novejšee dobe pisma in podpisi odličnih pisateljev: Jungmanna, Dobrovskega, Palackega, Šafařika in Strossmayerja. Takisto nas je mikala pogodba, ki jo je podpisal Dačický z Heslova, s katerim smo se prejšnji večer seznanili v veseloigri „Paní mincmistrová“. Koj v prvi dvorani vise ob steni slike velezaslužnih pospešnikov češkega muzeja, grofa Šternberka, Dobrovskega in Jungmanna. Marsikdo si bode mislil, da ima Šternberk nemško ime. To ime je sicer nemško, ali rodbina, ki si je nadela to ime, imela je nekdanje češko ime. Bil je namreč običaj med češkimi aristokrati, da so si radi pridevali nemška imena; in tako si je marsikateri Čeh ponemčil ime. Nadalje nas je posebno zanimal meč, s katerim je bilo leta 1621. na staromestnem trgu obglavljenih več čeških plemenitnikov, katerih imena so na njem zapisana; nadalje meč Gustava Adolfa, puške, sulice, bodada iz tridesetletne vojske. Tukaj je ogromno cepev, z železnimi dolgimi žebli okovanih, s katerimi so Čehi mlatili po svojih sovragih. Človeka kar groza pretresa po vseh udih, ko opazuje te grozne cepce, ki so padali sovragu po hrbtu ali po glavi, da gotovo ni nikdar več ustal. Ko so si še naši rojaki ogledavali egiptovske mumije, odpeljal je g. Lego pisatelja teh vrstic v knjižnico. Jaz se vedno rad mudim v takih posvečenih prostorih, kjer se hrani bogastvo človeškega uma, ali tu me je groza preletela, kajti knjige, strop, vse je pod-

prto, da se ne zruši. Knjig, listin, rokopisov leži tu ogromno po tleh in ob stenah. Muzej je postal premajhen, in zato se mu že zida novo poslopje nad Václavskim trgom. Gospod Lego me tedaj popelje v tisti oddelek, kjer so spravljene slovenske knjige in mi pokaže knjigo „Noviga testamenta posledni deil, v tim so S. Paula htim Judom, S. Jacoba, Petra, Jansha, Judesha listuvi, inu S. Juana Refodiue, Skratkimi fastopnimi Islagami, Druguzh popraulen inu prepiffan fdai peruizh drukan, od Primosha Truberia.“

Das leist Theil des neuen Testaments, in wöldchem begriffen sind, die Episteln des heiligen Apostels Pauli zum Hebreern, Sten, Jacobi, Petri, Johannis, Jude, sambt der Offenbarung, mit furzen verstendigen Auflegungen.

V Tibingi,

M. D. L. X X V II.

Na prvi strani je zapisano:

Andreas Luchini ig
Labacensis Carniolanus
me sumo iure
posidet.

Zanimivo je pri tem tudi to, da je ta knjiga v Prago prišla iz Moskve. Ko so namreč leta 1867. bili Čehi v Moskvi, podarili so jim to knjigo Rusi za spomin, zapisavši koj na prvo stran te besede:

Moskva 1867 g. 21 maja.

V Biblioteku Češkago Narodnago Muzeja, na pamjate dorogim bratojam Slavjanam vo vremena prebivanja ih v Moskvě u serdnějme prinosim

A. Hludl.

Zapisavši svoja imena v spominsko knjigo in zahvalivši se gosp. Janu V. Legu za trud in prijaznost, poslovlili smo se, ker se nam je silno mudilo, in mi smo še imeli ta dan mnogo opraviti.

Fotografovanje v Pištěkovi areni.

V četrtek, dne 20. avgusta.

Iz češkega muzeja smo šli naravnost na Vinograde, kjer nas je v areni Pištěkovi imel fotografovati gosp. J. Klempfner, fotograf in akademični slikar. Da sta bila z nami oba naša zvesta spremnika, gg. Lego in Ekert, to se umeje samo ob sebi. Oba sta videti sredi naše slike, okoli njiju pa Hrvati in Slovenci. Tukaj je bil spet g. Lego v svojem elementu, ko je bil med svojimi Slovenci. Kmalu smo se postavili na pripravljeni oder v skupino. V ozadji je namestil fotograf sliko Hradčani, ki se vidijo na fotografiji. Nismo dolgo stali in čakali. Kakor bi mignil, bilo je že vse gotovo. Mnogo sopotnikov smo pogrešali v svoji sredi; zamudili so se v Pragi pri prijateljih; vendar nas je bilo vseh skupaj 77, torej še dosti lepo število. Fotografija, lepo in solidno delo, je najlepši spomin na naše skupno bivanje v Pragi. Jedno smo razstavili v prodajalnici g. Kolmana v Ljubljani, kjer si jo je ogledala vsa Ljubljana, kajti pred prodajalnico je bilo dva tedna vse polno ljudi. Ta fotografija nas tudi spominja g. Klempfnerja in prijetnih trenutkov, ki smo jih pri njem preživeli. Gosp. Klempfner dobro pozna naše

storim. Prosim, da vzamete s seboj zagotovilo, da ni bila le moja, temveč vseh čeških poslancev pozornost obrnena na vaš prospeh. Bil sem na prvem državnem zboru na Dunaji in v Kromeřiži in udeležil sem se vseh parlamentarnih sej, kjer smo se prav mnogokrat pokali o deželnem jeziku na Kranjskem in po drugih slovenskih krajih z Nemci, ki so vedno trdili, da se že petdeset let ni bila izročila nikaka uradna uloga v slovenščini, in so opiraje se na to podlago trdili, da je deželni jezik na Štajarskem, Gorotanu in na Kranjskem nemški. Opozarjal sem o tej priči, da ni prav siloma si prisvajati pravice. V poznejšnji dobi sem bil jeden prvih, ki je silil na to, da bi zopet ustopili v državni zbor avstrijski, in to zato, da bi se raztreseni slovanski rodovi zbrali in skupaj ostali. Kedar je pa nastala centralistna doba, bili so zopet trudapolni časi! Vsekakor pa se učimo od svojih nasprotnikov, kako se je treba z ugodnim časom okoristiti. Tako, kakor se oni v svoji manjšini vedno strogo drže centralizacije, tako držimo vedno mi skupaj in tako podpirajmo svoje manjšine. To uzajemno podporo bomo dosegli pa le, ako se dobro med seboj poznamo, tako v zasebnem kakor tudi v parlamentnem življenji! Prosim, gospoda, da vzamete to prepričanje in zagotovilo s seboj do krasne domovine svoje, da vas bomo ravno tako, kakor ste bili tukaj lepo pozdravljeni in sprejeti, vsi poslanci češki, kolikor nas je, bratovski podpirali! Združila nas je ljubezen in uzajemnost; ta ljubezen in uzajemnost velja pa še v večji meri manjšemu in slabejšemu, kateremu je potreba več podpore in obrambe. In taki pobratimiji češkoslovenski kličem srčni: „Na zdar!“ (Dolgo trajajoče ploskanje, veliko, nepopisno naudušenje in klici: „Živilo češkoslovensko pobratimstvo!“)

Za dr. Prav. Trojanom se je v imenu Jugoslovanov poslovil gimnazijski ravnatelj, Fran Bradaška, z naslednjim govorom:

Predragi bratje!

Ko smo odhajali od doma, ne bi se bili nadejali tolike prisrčnosti, kolikor smo je nahajali med brati Čehi potujoč in tukaj v dragi zlati Pragi. Videč toliko ljubeznjivosti, zdelo mi se je, kakor da bi Čeh hotel Slovencu reči: Dragi brate, sto in sto let sta bila ločena Čeh in Slovenec; sedaj dohajaš zopet k meni; daj, da te objamem in poljubim. Jeden velecenjeni češki govornik je rekel, da hoče Češka, da nas hoče zlata Praga pritisniti na svoje srce. Gospoda, mi čutimo, da se to vrši; mi čutimo, da nas prešinja vaše oduševljenje; in jaz le želim, da bi to oduševljenje trajalo in utrjevalo bratovsko vez med Čehi in Slovenci. Za vso to srčnost tedaj, ljubeznjivost in oduševljenost, katero ste nam izkazali, zahvaljujemo se iskreno; bodite prepričani, dragi bratje Čehi, da Slovenec tega ne bo nikdar pozabil in da se vam bo zahvaljeval tem lepše, čim uspešnejše bo napredoval v narodni zavesti in omiki. Verujte, da mu bodo ti dnevi kot najdražji in najsijajnejši ostali vedno v spominu.

Na to je sklenil in hrvaškem jeziku:

Dolgo je človek ječal pod jarmom. Zasijsalo je solnce svobode, in izreklo in priznalo se je načelo: Človek je

svoboden ter se sme svobodno po svojih zmožnostih razvijati. Od tedaj je prost posamičnik; prosta mu je tudi vera, ali niso prosti celi narodi, niso prosti njihovi jeziki. Kakor je nekdanj pod stisko ječal posamičnik, tako stokajo sedaj pod njim celi narodi, dà dela se celo pod plaščem lažiomike za to, da se zatarejo. Ali ni to največja krivica, največja surovost? — Zatirani narodni razredi so si izvojevali svobodo; zatirani slovanski narodi so pozvani, da izvojujejo svobodo narodom, to je narodnostim in jezikom. S to svobodo bo nastal zopet mir med narodi; in to bo doba slovanska, ker jo bodo oni prevleli. Da bode to čim pred, naj živi med njimi zloga in cvete uzajemnost! (Burno in gromovito odobravanje.)

Nato je napil g. Srečko Nolli praškemu „Sokolu“ kot očetu Sokolov, zaklicavši mu „Na zdar!“ (Naš ljubljanski „Sokol“, dva uda „Savinskega Sokola“ in praški „Sokol“ stopijo v kolo s Čehi in sklenejo bratovstvo.)

V imenu praškega „Sokola“ se je zahvalil g. dr. Čížek, izrazivši veselje in upanje, da se drugo leto vidimo v Ljubljani. (Naudušeno klicanje: Na svidenje!)

Ko je vihar radosti malo ponehal, ustane zdajci naš slavni pesnik, g. Simon Gregorčič. Dolgo časa ni mogel govoriti, ker ga je vse občinstvo naudušeno pozdravljalo, kličeč mu iz dna srca: Živio Gregorčič! Kmalu potihne vse, nastane globok mir in naš pesnik začne govoriti. Dejal je, da se tudi on hoče zahvaliti po svoje gospodi, katera nam branijo pot na Velegrad; zložil jim je tedaj pesem. In to je tista predivna pesem: „Velegrajska kuga“, ki smo jo že priobčili v „Slovanu“, in je potemtakem že znana častitim bralcem. Pesniku je občinstvo ploskalo po vsakem verzu, tako da je le počasno dogovoril svojo pesem. In dogovorivši jo, drlo je vse k njemu; vsak mu je hotel prvi stisniti roko in mu izreči svoje občudovanje.

Prehitro nam je tekel čas v sladki bratovski sreči. V lepih, presrčnih besedah je tudi naslednji govornik, župnik g. J. Modic, slikal naše blaženo stanje. Slavil je Prago in hvalil češki narod. Vsaka beseda njegova nam je bila dokaz, kako mu je bila duša vesela in zadovoljna, da smo se s Čehi tako istinski sporazumeli in pobratili. „Prišli smo,“ rekel je, „videli smo in — premagali ste nas. Prav milo bi nam bilo, ako bi se zopet videli!“ — Bodoče leto se vidimo v vaši beli Ljubljani, zaklicali so Čehi kakor iz jednega grla. Dà, koj drugo leto pridemo k vam, obiščemo vas, vaš mili narod in vašo krasno domovino. Kakor že zdaj vem, niso ti klici bili prazne besede, ampak istina, prava istina. Čehi se že pripravljajo na pot k nam, in te dni je bil gosp. dr. Čihalik iz Prage v Ljubljani in nam naznanil, da nas obiščejo Čehi drugo leto prav gotovo. Torej na svidenje!

Tudi naš krasni spol ni mogel v toliki oduševljenosti ostati hladen. Imeli smo v svoji sredi častnih zastopnic, katere nam je, kakor tudi nas moške, novi slovanski svet pri Čehih popolnoma prerodil. Naše obzorje se je razširilo. Naše dame, ki so videle v Češki Třebovi do sto gospic, ki so nas prišle pozdravit na kolodvor in nas naudušeno sprejele; naše dame, pravim, so to videle, in ti prizori so jih ganili do srca. To so vam bile Slovanke, da si boljših ne morete želeti. Domoljubje naših dam je prejšnji dan slavil gospod Pitrdle na Majarjevem

banketa. Za napitnico se mu je zahvalila v imenu Slovenk gospica Ana Kalmusova s prelepimi besedami:

Dragi bratje!

Zahvaljuje se v imenu Slovenk za včerajšnjo napitnico, zagotavljam vas, da nam bode naše bivanje med vami ostalo nepozabljivo. Uverjam vas ob enem, da hočemo tudi me biti in ostati zveste pospešnice slovanske ideje, za katero se boriti hočemo do zadnjega vzdih. Slava tedaj vam, gospoda, in naj živi slavni odbor „Měštanske besede“. (Gromoviti klici: „Živili!“)

V imenu odbora „Měštanske besede“ je uzel slovo od nas g. dr. Čihalik v slovenskem jeziku. Izgovoril je te bratovske besede:

Velecenjena gospoda!

Dragi nam bratje in prijatelji!

Kakor lepa sanja naglo izgine, tako hitro so minili mili dnevi vašega bivanja med nami; hitreje, kakor smo se nadejali, dospel je čas naše ločitve. In kako krasni trenotki so bili to, ktere smo jeden z drugim v bratovski zvezi in ljubezni ter v uzajemnem porazumenji preživeli! Bili so to trenotki, ki so pouzdigovali naš duh ter milo blažili naša srca, in jaz mislim, da bode nam in vam krepkega in neustrašljivega duha in sočutnega in ljubečega srca potreba: s prvim se hočemo našim sovražnikom v bran postaviti, a z drugim naši dragi domovini služiti.

V preteku teh slavnostnih dni je bilo baš dosti dokazano, kak veliki pomen je vaš častni prihod imel in kaki ljubki korak na polji uzajemnega spoznanja in zbliževanja je učinil. V resnici, mi smo se spoznali in ljubiti začeli, potožili smo si naša tožna čutila in vesela hrepenjenja, in utrdili in okrepili smo se v našem blagem naporu. Uverjen sem, da vas ni treba prepričevati, kako ljubi ste nam bili in kake nepozabljive trenotke ste nam napravili s svojim prihodom. In kako je moglo tudi drugače biti? Kajti vi ste ne samo vaše simpatije, ampak vi ste vaša srca nam prinesli in otvorili; mi smo gledali vanje in smo videli, da so polna čistega zlata in da so za nas s pravimi in gorečimi čutili gorela.

Zdaj se vrnete v svoje rojstne kraje, v svojo „lepo domovino“, in v kratkem času bodete zopet med svojimi kateri s hrepenenjem čakajo vaših poročil, vašega poslanja, in kaj ste od nas blagega pozvedeli. Poročite jim torej naš odkritosrčni bratovski pozdrav;

povejte jim, kaj ste tukaj videli in spoznali; povejte, da imajo tu na Labi in Veltavi svoje brate, kateri jih srčno ljubijo, njihovo usodó čutijo in se ravno na tistem potu z jednaki nameni uspešno trudijo. Vam in nam bode še treba veliko se boriti, marsikteri hudi boj podvzeti, predno bomo naša stara, pravična, narodna in politična prava dosegli. In ravno zdaj v zadnjem času je videti, kakor da bi se ta boj poostril. Pa trdna zavest, da se za sveto in pravično reč, za naš mili jezik in zlato svobodo potezamo; ta zavest, da imamo z nami enako misleče in čuteče brate, kateri hočejo z nami vred se bojevati; ta zavest naj nas krepí in k zaželjenemu cilju privede. Akoravno nas bodo zopet ločile visoke gore, s srcem in duhom bomo si blizo in zedinjeni ostali.

Kličem vam torej, dragi bratje in mile sestre, srčni in gromoviti: „Na zdar!“, in kakor trdno upam, na kmalo svidenje v beli Ljubljani. Torej živili, živili! Na svidenje!“ (Gromoglasno klicanje: „Na svidenje!“)

V imenu Slovenk je še odgovorila gospa Kosova. Slikala je z živimi barvami zlato domoljubje Čehinj, s katerim so nas povsod sprejemale. Rekla je, da je to vrli rod, ki zlate vreden je osode, kakor poje naš Gregorčič. Sprejela nas je najvišja inteligencija do trpina delavca. Posnemale bomo vašo narodno zavednost. Ostanimo vedno zvesti Slovani in Slovanke. (Burno odobravanje.)

Gospod Ivan Hribar je nato še napil „Měštanski besedi“; g. Anton Trstenjak županu kraljevske, slovanske Prage, g. dr. Černemu, in g. prof. Bečić iz Djakova pobratimstvu Čehov in Jugoslovanov.

Pobratimstvo je skleneno. Spoznali smo se. Zdaj smo jedna duša in jedno srce. Naj torej živi slovanska uzajemnost!

Solze radosti so nam padale iz oči, ko smo si podajali s Čehi roke v slovo; s solznimi očmi smo zapustili „Měštansko besedo“, in oziraje se za njo, izvil se nam je iz prsi globok vzdih: Na svidenje!

* * *

Zarad pretesnega prostora moramo nehati. Poseben daljši članek, v katerem bodo razloženi uspehi in nasledki našega potovanja v Prago, bode priobčil pisatelj teh vrstic v knjigi: Spomenik slovanske uzajemnosti, ki pride še ta mesec na svetlo.

Naše slike.

Spomenik pri Lipanih.

Ko se človek pelje po železnici od Kolina proti Pragi, zapazi na levi strani proge med postajama Crhenice in Pečky na nevisokem hribu veliko temno piramido.

To je spomenik o jedni najžalostnejših dob češke zgodovine; spomenik na nesrečno bitvo pri Lipanih, v kateri so leta 1434. po junaškem boji premagani in do

poslednjega bili uničeni do tedaj vedno zmagovalni Husovci pod poveljništvom Prokopa Velikega. Sam vojskovojev njihov je našel, kakor lev boreč se, smrt med svojimi.

Spomenik, katerega sliko podajemo danes, iz tesanega domačega kamna, postavili so češki rodoljubi v vedni spomin žalostne smrti junaških borcev. — 6. —

Gorenjec.

Lepo je bilo videti krepke postave gorenjskih kmečkih sinov, dokler so še nosili karakteristično svojo narodno obleko: škornje z golenicami čez kolena, irhaste hlače, lepo urezani „pruštah“, telovnik z debelimi gumbi in na glavi „kastrolec“, izpod katerega je visela navadno čez pleča še dolga svilena čepica. Ta narodna noša pa je danes malone že popolnoma izumrla in na mestu njenem se šopiri kraj po mestni šegi iz tovarniških izdelkov boljše in slabše vrste; v vsakem slučaju pa tak, da Gorenjcev v njem malone ne poznamo več.

Ta preobrat se je dogodil v kratkih letih, in mož, ki je — kakor naša slika kaže — pred dvanajstimi leti kot ženin še jako spoštoval podedovani narodni kraj, oblekel je danes že do mala čisto mestno obleko.

Vsekakor je ta preobrat jako obžalovati, dasi ne moremo zanikati, da je naravni nasledek prodirajoče omike, katera staro presnavlja in novo ustvarja.

Upamo, da smo s sliko pravega gorenjskega korenjaka v narodni noši iz polupreteklega časa ustregli svojim bralcem.

—b.

Pogled po slovanskem svetu.

Ostali slovanski svet.

Pokojnemu češkemu pisatelju J. Baráku so postavili njegovi prijatelji dne 30. septembra spomenik na olšanskem pokopališču pri Pragi. Po lepi slavnosti, katera se je vršila o tej priliki na grobu pokojnikovem za sodelovanja malone vseh narodnih praških društev, govoril je odvetnik dr. Podlipný, opisujoč življenje in delovanje slavljencevo.

Ob dveh popoldne pa je bil v mali dvorani praškega „Grand Hotela“ banket, kateri je beseda „Sladkovský“ priredila na čast Barákovemu spominu. Udeležili so se tega banketa malone vsi v Pragi živeči pisatelji češki in možje, ki v društvenem življenju predstavljajo češki narod.

Iz mnogih lepih govorov na tem banketu, ki so vsi slavili spomin za češki narod neutrudno delavnega in za slovansko idejo jako unetega slavljence, navajamo zaradi njegove, sedanjí čas posebno znamenite vsebine, govor vinogradskega odvetnika in deželnega poslanca dr. Herolda. Ta govor se glasi:

„Častita gospoda! Slaveči spomin nepozabljivega našega prijatelja Josipa Baráka, ne slavimo samo časti in spomina pravega Čeha, temveč slavimo tudi spomin pravega, resničnega Slovana. — Z narodnega stališča zdi se nepotrebno govoriti, da je oni Slovan, ki je svojo domovino in svoj slovanski materin jezik tako ljubil, kakor Barák. Toda gospoda! v dobi naše praktične češke politike treba se nam je spomniti tudi, da smo Slovani; kajti uzvišena, velika in vsenarodna ideja slovanska pri nas, žal! stopa v ozadje. — Uzvišena pa je ta ideja slovanska zato, ker ima namen osvoboditi in razviti sile slovanskih narodov; velika zato, ker jo brani in se za njo bori največji evropski narod; vsenarodna zato, ker je nje zastava humanitata, pravica, človečnost.

In to je ideja čudovita, da vselej, kedar naš narod po prevarjenih nadah v političnem svojem delovanju utihne, da ga vselej, kedar se zdi, da je zapuščen, ideja slovanska budi na novo, boljše življenje, da se vselej tedaj spominjamo, da smo Slovani, in spoznavamo, da bi Čehi nehali biti Čehi, ko bi ne bili člani velike, mogočne slovanske rodbine.“

Ko se je govornik spomnil potem adrese, katero so češki poslanci leta 1877. poslali Aksakovu, nadaljeval je:

„Ali, žal! da postajemo nezvesti temu programu. Kako mnogokrat pozabljamu slabjših Slovanov, kako malo se zmenimo za nje in kako malo smo deležni velikega prosvetnega dela slovanskega. In vendar mislim, da bi imeli mi vedno biti branitelji slovanske zastave, kajti ni potreba, da bi skrivali to zastavo. Saj so Slovani pravi junaki, polni jarosti, polni nade med ostalimi evropskimi narodi, in nikakor niso domišljija ali prevara one besede, katera je izgovoril znameniti nemški filozof, da „je bodočnost narodov slovanskih in da so le ti poklicani, da na razvalinah omehkuženih in oslabelih narodov zgrade novi svet in dobo prave človečnosti in svobode“.

In da so pravi junaki, po dokaze za to ni nam treba hoditi daleč. Saj smo sami svedoki, kako se je mlad narod slovanski kljubu vsem diplomatskim zaprekam združil in kako cela Evropa občuduje to delo naroda bolgarskega.

Tu se je pokazalo, da se ideja slovanska z ničim ne da zadušiti, da se velika zgodovinska naloga Slovanstva z ničim ne da ustaviti in da bodo Slovani, ako ne pozabijo svojega poklica, deležni velike, slavne bodočnosti. Tu se je pokazalo, da kakor diplomacija ni mogla za vedno raztrgati telesa jednotnega naroda bolgarskega, tudi naša „češka narodna“ diplomacija ne bode mogla zamoriti onega plemenitega slovanskega čutja, katero v češkem narodu ni zamrlo do slabjših členov velike slovanske rodbine.“

Po teh iskrenih slovanskih besedah, katere je občinstvo preruševalo z večkratnim burnim odobravanjem, napil je govornik uzajemnosti slovanski.

Zarad pretesnega prostora, ker nam je spis: „Slovenci in Hrvati v Pragi“ preveč narasel, morali smo za danes izpustiti mnogo beležek.

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošilajo upravništvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu številka 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.